

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۲۲

مجله مدیریت فرهنگی

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۳۱

سال هفدهم / شماره ۶۰ / تابستان ۱۴۰۲

جستاری بر پروسه جهانی سازی یا جهانی شدن با نگاهی بر تهدید یا فرصت بودن شکاف نسل‌ها در آموزه‌های جامعه‌شناسی جنایی و اسلامی

مریم طبخ حسینی

دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

سیدمحمد رضا موسوی فرد

استادیار گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران (نویسنده مسئول).

mousavifard136394@gmail.com

علی دلفانی

استادیار گروه فقه و حقوق اسلامی، واحد خرم‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، خرم‌آباد، ایران.

مصطفی ملکی

استادیار گروه فقه و حقوق اسلامی، پیام نور ایلام، دانشگاه پیام نور، ایلام، ایران.

چکیده

مقدمه و هدف پژوهش: عوامل مختلف در علوم انسانی نسبی‌اند و نمی‌توان به آنها نگاهی مطلق داشت؛ از این رو نگاه به تهدید یا فرصت بودن شکاف نسل‌ها نیز در پروسه جهانی شدن که بعداً به جهانی‌سازی تغییر رویه داد از این قاعده مستثنی نیست. این در حالی است که فضای مجازی دقیقاً با استعاره از وضعیت آنومی گونه که به تعبیر امیل دورکیم در جامعه‌شناسی جنایی بر می‌گردد می‌تواند هم تهدید و هم فرصت برای حکمرانی باشد. می‌تواند تهدیدی جدی برای ارزش‌ها و باروهای دینی و اجتماعی باشد، می‌تواند محملی برای گرایش نسل‌های مختلف به دین با توجه به ماهیت فطری گرایش انسان به معنویت باشد.

روش پژوهش: نگاهی توصیفی تحلیلی و روش اسنادی و کتابخانه‌ای می‌باشد.

یافته‌ها: نحوه آسیب‌شناسی و حکمرانی موضوع توسط حاکمیت در مدیریت این فرآیند اثرگذار است می‌تواند وجه تهدید یا فرصت بودن آن را تعیین نماید.

نتیجه‌گیری: اگر مدیریت صحیح صورت نگیرد حتی فرصت‌های جهانی شدن نیز بالقوه می‌تواند به عنوان تهدید فرهنگی و اجتماعی در نهایت شکاف نسلی (به معنای سیاسی امنیتی و دید حاکمیتی) را تعمیق بخشد.

کلید واژه‌ها: شکاف نسلی، فرهنگ، جامعه‌شناسی، اسلام، جوانان.

مقدمه

براساس آخرین نظرسنجی موسسه تحقیقاتی پیو که سال‌ها پیش انجام شده در مورد نگرش‌های جهانی، تفاوت‌های نسلی به بسیاری از تنش‌های اجتماعی و سیاسی فعلی بر سر جهانی شدن، ملی‌گرایی و مهاجرت دامن می‌زند. اگرچه اکثریت قوی در سرتاسر جهان به افزایش پیوستگی جهانی در یک نور مثبت می‌نگرند، این مفهوم در میان جوانان در اکثر مناطق بسیار محبوب‌تر است. این نظرسنجی نشان می‌دهد که این بی‌میلی بیشتر در میان مجموعه‌های مسن‌تر جهان برای پذیرش جهانی‌سازی عمدتاً ناشی از غرور ملی قوی‌تر آنهاست. در واقع، نسل‌های قدیمی‌تر بیشتر نگران تأثیر خارجی‌ها بر شیوه‌های سستی زندگی خود هستند و بنابراین جهانی‌سازی و مهاجرت را با احتیاط بیشتری می‌بینند و از سیاست‌هایی حمایت می‌کنند که هر دو را محدود می‌کند. با این حال، حتی در فرهنگ‌هایی که جهانی شدن، پیر و جوان را از هم جدا می‌کند، نسل‌ها در تمایل خود برای محافظت از فرهنگ خود در برابر نفوذ خارجی متحد می‌شوند. به نظر می‌رسد غرور ملی یک امر ثابت فرهنگی و نسلی است. مردم در همه جا روی یک موضوع دیگر هم اتفاق نظر دارند: اهمیت یادگیری زبان انگلیسی برای رویارویی با دنیای گسترده‌تر و جهانی شدن توسط فرزندان‌شان که قابل درک است.^۱

با این پیش فرض تحقیقاتی که ذکر کردیم باید گفت امروزه پروسه جهانی‌سازی یا جهانی شدن در قالب شکاف نسلی در حوزه‌های مختلف با توجه به گسترش غیرقابل انکار فضای سایبری و شبکه‌های اجتماعی به یک آفت و تهدید جدی در نظام داخلی کشورها و مضافاً نظام بین‌الملل تبدیل شده است؛ این تقابل در اکثر ملل دنیا ناشی از شکاف‌های عمیق نسلی امر طبیعی است که حتی در تحقیقات غربی نیز مشهود است. در خصوص جهانی‌سازی یک فرایند اقتصادی است که با جنبه‌های فرهنگی و اجتماعی همراه است؛ این فرایند به معنای انتقال ایده‌ها، فرهنگ‌ها، کالاها، خدمات، و سرمایه در دنیا است. (فرهادی

محلّی؛ ۱۳۹۰) این فرایند باعث شده است که ارتباطات متقابل بین کشورها افزایش یابد و به وجود آیندهای جدیدی در زمینه‌های مختلف اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بین کشورها منجر شود. در این فرایند، ابزارهای مختلفی مانند تکنولوژی، تجارت، رسانه‌ها، و سیاست‌های بین‌المللی نقش بسزایی دارند جهانی‌سازی به معنای ایجاد یک جامعه جهانی واحد و فراگیر است که به یکدیگر می‌پیوندند. (پیشین) با در نظر گرفتن آسیب‌هایی همچون نافرمانی اجتماعی، مسئله بی‌حجابی خلاف قوانین موضوعه، بی‌هویتی فرهنگی و امثالهم وقتی که در یک جامعه دینی بخواهیم زندگی کنیم چنین تقابلی فی‌نفسه در صورت غفلت حکمرانی یک تهدید جدی بالقوه برای ارزش‌های دینی حاکم بر جامعه می‌شود همانطوری که امیل دور کیم به درستی به آنومی یعنی بی‌قانونی اشاره کرد ما آن را به فضای مجازی تعمیم می‌دهیم امروزه شاهد یک آنومی گسترده در نظام بین‌الملل هستیم که در نتیجه تأثیرات فضای مجازی در تحقق دهکده جهانی باعث شده است جوامع با خطرانی روبرو گردد. این در حالی است که مخاطب اصلی تهدید یا فرصت بودن و این تقابل بیشتر قشر جوان هستند که در نظام اسلامی جایگاه ویژه‌ای برای آنان در نظر گرفته شده است ولی علیرغم این تفاسیر شکاف نسلی در نتیجه جهانی شدن امر غیرقابل انکار است. سوالی که ما در این جستار پژوهشی در پی آن هستیم این مسئله است: با توجه به جایگاه نسل جوان در آموزه‌های اسلامی پروسه جهانی شدن با در نظر گرفتن متغیر شکاف نسلی برای جوامع اسلامی تهدید امنیتی یا فرصت شکوفایی است؟ با نگاهی توصیفی تحلیلی و روش اسنادی در پاسخ به سؤال حاضر باید گفت: نحوه آسیب شناسی و حکمرانی موضوع توسط حاکمیت در مدیریت این فرایند اثر گذار است می‌تواند وجه تهدید یا فرصت بودن آن را تعیین نماید.

مبانی نظری

وقتی مباحث جهانی شدن یا پروسه آن نوعاً مطرح می‌گردد در حوزه جوانان و نوجوانان به خصوص با نوعی هویت‌زدایی یا تبدیل هویتی سرو کار داریم که در علم

نقش بزرگی در ذهن خودآگاه ایفا کرد که شامل خیالات، احساسات، خاطرات، ادراکات، خودآگاهی، احساسات و افکار است. هر یک حسی به خود دارند که از طریق تعامل اجتماعی ایجاد می‌شود (Kendra, 2022). او احساس می‌کرد که همسالان تأثیر زیادی بر رشد هویت خود در دوران نوجوانی دارند. او بر این باور بود که ارتباط با گروه‌های منفی مانند فرقه‌ها یا متعصبان می‌تواند در این دوران شکننده، نفس در حال رشد را «دوباره» تقسیم کند. نقطه قوت اساسی که اریکسون دریافت که باید در دوران نوجوانی ایجاد شود، وفاداری است که فقط از یک هویت منسجم بیرون می‌آید. وفاداری را شامل صداقت، صداقت و احساس وظیفه در روابط ما با دیگران می‌دانند. اریکسون آن را به بحثی بین هویت و سردرگمی تبدیل کرد. سردرگمی بین نسل جوان، «نوجوانان» نهفته است و او در دوران نوجوانی اظهار می‌دارد که «نیاز به ایجاد حس خود و هویت شخصی دارند». اگر آنها این احساس از خود را توسعه ندهند، ناامن خواهند شد و خود را فاقد آن اعتماد به نفس و اطمینانی که در بزرگسالی با آن مواجه خواهند بود، از دست خواهند داد (Harper, 2006). او هویت را به عنوان یک حس ذهنی و همچنین یک کیفیت قابل مشاهده از یکسانی و تداوم شخصی، همراه با برخی اعتقاد به یکسانی و تداوم برخی تصویر مشترک جهان توصیف کرد. جوانی که خود را همان‌گونه که اشتراک خود را یافته است، در او می‌بینیم که یکپارچگی منحصر به فرد از آنچه به طور برگشت‌ناپذیر داده می‌شود یعنی تیپ بدنی و خلق و خوی، استعداد و آسیب‌پذیری، مدل‌های کودکانه و ایده‌آل‌های اکتسابی با انتخاب‌های باز ظاهر می‌شود. در نقش‌های موجود، امکانات شغلی، ارزش‌های پیشنهادی، مرئیان ملاقات، دوستی‌های ایجاد شده و اولین برخوردهای جنسی ارائه می‌شود (Erikson:fall, 1970). اتفاقاً یکی از مسائلی در روند جهانی شدن^۴ امروز به چالش جدی تبدیل شده است همین مسائل جنسی است که اریکسون به عنوان نقطه اول برخورد از آن یاد می‌کند^۵. این اندیشمند چالش‌های زیادی را فراروی

روانشناسی بدان بحران هویت گفته می‌شود. در روانشناسی، بحران هویت یک نظریه مرحله‌ای از رشد هویت است که در آن حل تعارض در هشت مرحله از طول عمر را شامل می‌شود. این اصطلاح توسط روانشناس آلمانی اریک اریکسون ابداع شد^۶. مرحله رشد روانی اجتماعی که در آن بحران هویت^۳ ممکن است رخ دهد، انسجام هویت در مقابل سردرگمی نقش نامیده می‌شود. در این مرحله، نوجوانان با رشد جسمانی، بلوغ جنسی و تصورات یکپارچه از خود و آنچه دیگران در مورد آنها فکر می‌کنند، مواجه می‌شوند. بنابراین نوجوانان تصویر خود را شکل می‌دهند و وظیفه حل بحران هویت اصلی خود را تحمل می‌کنند. حل موفقیت‌آمیز بحران به پیشرفت فرد در مراحل رشد قبلی، با تمرکز بر موضوعاتی مانند اعتماد، خودمختاری و ابتکار بستگی دارد. علاقه خود اریکسون به هویت از دوران کودکی شروع شد. اریکسون که یک یهودی اشکنازیک به دنیا آمد، احساس می‌کرد که یک فرد خارجی است. مطالعات بعدی او در مورد زندگی فرهنگی در میان یوروک‌های شمال کالیفرنیا و سیوکس داکوتای جنوبی به رسمیت بخشیدن به ایده‌های اریکسون در مورد توسعه هویت و بحران هویت کمک کرد. اریکسون کسانی را که دچار بحران هویت می‌شوند به عنوان سردرگمی توصیف کرد (Schultz, 2009).

نوجوانان ممکن است از زندگی عادی کناره‌گیری کنند، آن‌گونه که معمولاً در محل کار، ازدواج یا مدرسه انجام می‌دهند، عمل نمی‌کنند یا رفتار نمی‌کنند، یا نمی‌توانند انتخاب‌های تعیین کننده‌ای در مورد آینده داشته باشند. آنها حتی ممکن است به فعالیت‌های منفی مانند جرم و جنایت یا مواد مخدر روی بیاورند، زیرا از دیدگاه آنها داشتن هویت منفی می‌تواند از هیچ یک قابل قبول تر باشد. در طرف دیگر این طیف، کسانی که از مرحله رشد شخصیت نوجوانی با حس هویت قوی بیرون می‌آیند، به خوبی مجهز هستند تا با اعتماد به نفس و یقین با بزرگسالی روبرو شوند. اریکسون هشت مرحله را مطالعه کرد که نظریه او را تشکیل داد. هویت ایگو یک مفهوم کلیدی برای درک "هویت چیست" بود و

این پدیده نسبت به جوانان ترسیم کرده است. یکی از آنها صرفاً مسائل جنسی و امثالهم است.

پیشینه و ادبیات پژوهشی

- مقاله به نویسندگی باقر ساروخانی و دیگران (۱۳۸۸) با موضوع: (شکاف نسلی در خانواده ایرانی؛ دیدگاه‌ها و بینش‌ها) که در فصلنامه پژوهش نامه علوم اجتماعی به چاپ رسیده است در آن نویسندگان متعقدند: در زمینه رویارویی ارزش‌های نسلی با خانواده و روابط میان نسلی و درون نسلی در درون آن، تفاوت‌های قابل ملاحظه‌ای در عرصه ارزش‌های خانوادگی میان نسل‌ها وجود ندارد و کمابیش نوعی وفاق جمعی در رابطه با این ارزش‌ها، میان نسل جوان و بزرگسال جامعه دیده می‌شود. به نظر می‌رسد این امر در دیدگاهی خوشبینانه به قضیه با رویکرد توصیفی تحلیلی بدان نگریسته شده است این در حالی می‌باشد که در اثر حاضر ما در پی آن هستیم تحت تاثیر پروسه جهانی شدن بدین قضیه نگاهی بیفکنیم.

- مقاله با قلم محمد حسین پناهی (۱۳۸۳) با موضوع: شکاف نسلی موجود در ایران و اثر تحصیلات بر آن؛ که در فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی تهران به چاپ رسیده است در آن نویسنده معتقد است؛ اختلاف نسلی ارزشی قابل توجهی بین دو نسل وجود ندارد، ولی اختلاف نسلی هنجاری^۶ قابل توجه است. اثر تحصیلات نیز بر شکاف نسلی مربوط به بعضی از ارزش‌ها و هنجارها یکنواخت نیست، به طوری که بعضی از اختلاف‌ها را تشدید و بعضی دیگر را تضعیف می‌کند، و نتیجتاً افزایش تحصیلات را به راحتی نمی‌توان عامل مهمی در افزایش اختلافات نسلی تلقی کرد.

- مقاله عدرا محمدحسینی و دیگر نویسندگان (۱۳۹۶) با موضوع: (جهانی شدن و شکاف بین‌نسلی)؛ که در مجموعه مقالات چاپ شده در همایش ملی آسیب شناسی و آسیب زدایی پدیده شکاف بین نسلی (زمینه‌ها، چالش‌ها، و راهکارها) چاپ شده است در آن نویسندگان معتقدند: در سده‌های اخیر که جهانی شدن رشد شتابانی گرفته و

رسانه‌های جمعی، آموزش عمومی و نگرش‌ها و نحوه عملکردها متکثر شده‌اند، تغییرات اجتماعی هم با سرعت بیشتری پیش می‌رود و هر چه این سرعت بیشتر باشد، شرایط سخت‌تری برای ایجاد گفت و گو بین نسل‌ها فراهم می‌شود. گرایش و کشش نسل جدید به سوی ارزش‌ها و فرهنگ مدرن، جدا افتادگی آنها از نسل‌های پیشین را افزایش داده است و در صورت بی‌توجهی به فرآیندهای فرهنگ‌پذیری^۷ و بازتولید فرهنگی نوجوانان و جوانان از سوی دولت، رسانه و مطبوعات، تعارضات نسلی و در نهایت گسست نسلی، آینده مسیر توسعه جامعه را به مخاطره خواهد انداخت. با توجه به مقولاتی چون جهانی شدن، گسترش شهرنشینی و ظهور تکنولوژی‌های جدید اطلاعات و ارتباطات می‌توان اذعان داشت که نسل جدید با دنیای جدیدی روبرو است که ارزش‌ها، هنجارها، و فرهنگ او را دچار تغییر و تحول می‌نماید. هدف از پژوهش حاضر جهانی شدن و شکاف بین نسلی است. تفاوت اثر حاضر چنین است که ما با رویکردهای حقوقی و امنیتی بدین قضیه نگریسته‌ایم و همین تفاوت آن است.

- مقاله به قلم معصومه مطلق و دیگر نویسندگان (۱۳۹۰) با موضوع: (جهانی شدن و فاصله نسلی)^۸ (مطالعه جامعه شناختی فاصله نسلی: با تاکید بر فن آوری اطلاعات و ارتباطات)) که در فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی به چاپ رسیده است. در آن نویسندگان معتقدند: با توجه به مقولاتی چون جهانی شدن، گسترش شهر نشینی و ظهور تکنولوژی‌های جدید اطلاعات و ارتباطات^۹ می‌توان اذعان داشت که نسل جدید با دنیای جدیدی روبرو است که ارزش‌ها، هنجارها، و فرهنگ او را دچار تغییر و تحول می‌نماید. هدف این مقاله مطالعه مفهوم و گونه شناسی نسل‌ها و نقش فناوری‌های ارتباطی نوین همچون اینترنت در فاصله نسلی است و اینکه چگونه می‌تواند به تشدید فاصله نسلی و یا توقویت ارتباط نسل‌ها بیانجامد. فاصله نسلی چنانچه مورد غفلت قرار بگیرد به شکل‌گیری مسئله اجتماعی می‌انجامد که شکاف نسلی و انقطاع و پیامدهای آن

۱۳۹۶ در فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان به چاپ رسیده است. در آن نویسندگان معتقدند جهانی شدن، پدیده‌ای است که در چند دهه گذشته جامعه جهانی را با شدت و ضعفی متفاوت تحت تأثیر خود قرار داده است در یافته‌اند رابطه معناداری بین ابعاد جهانی شدن و هویت اجتماعی جوانان وجود دارد. معتقدند امواج مدرنیته و به تبع آن، جهانی شدن ساختار فرهنگی اجتماعی جامعه آبدانان را هم تحت تأثیر خود قرار داده است. اما اینجا نگاه ما کلی و در عین حال توصیفی تحلیلی بر معیارهای کلی متمرکز است. - نباید از نظر دور گذاشت که موضوع فوق میان رشته‌ای است از نظر پیشینه با چندین رشته از جمله فرهنگ، جامعه‌شناسی، حقوق و علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، علی‌الحال چندین اثر دیگر که به صورت مسقیم و غیرمستقیم با اثر حاضر در ارتباطاند جهت رعایت اختصار گویی از ذکر آن صرف نظر می‌گردد.

- مفاهیم راهبردی

۱- مفهوم جهانی شدن یا جهانی‌سازی فرهنگی

جهانی شدن یا جهانی شدن، فرآیند تعامل و ادغام بین مردم، شرکت‌ها و دولت‌ها در سراسر جهان است. اصطلاح جهانی‌سازی برای اولین بار در اوایل قرن بیستم ظاهر شد. معنای فعلی خود را در نیمه دوم قرن بیستم توسعه داد و در دهه ۱۹۹۰ برای توصیف ارتباط بین‌المللی بی‌سابقه مورد استفاده قرار گرفت. جهان پس از جنگ سرد را به نوعی توصیف می‌کند. (Paul and other, 2014) از نظر تاریخی به دلیل پیشرفت در فناوری حمل و نقل و ارتباطات، ریشه‌های آنرا می‌توان به قرن ۱۸ و ۱۹ جستجو کرد. این افزایش تعاملات جهانی باعث رشد تجارت بین‌المللی و تبادل افکار، باورها و فرهنگ شده است. جهانی شدن در درجه اول یک فرآیند اقتصادی تعامل و یکپارچگی است که با جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی مرتبط است. با این حال، اختلافات و دیپلماسی بین‌المللی نیز بخش بزرگی از تاریخ جهانی شدن و جهانی شدن مدرن است. (Ibid) اگرچه بسیاری از محققان منشأ جهانی شدن را در دوران مدرن

را موجب می‌شود. در مقاله حاضر نویسندگان با تأکید بر رویکردهای فناوری‌های ارتباطی به مسائل نگاه کردند، در حالی که در اثر حاضر ما با نگاهی میان رشته‌ای و حقوقی امنیتی به قضیه نگرینسته‌ایم.

- مقاله با موضوع: جهانی شدن و سرمایه اجتماعی (...)
به قلم جامعه‌شناس نوروز هاشم زهی و دیگر نویسندگان که در سال ۱۳۹۸ در مجله مطالعات جامعه‌شناسی به چاپ رسیده است که در آن نویسندگان بدین نتیجه رسیده‌اند که فقط جهانی شدن زندگی فرهنگی بر سرمایه اجتماعی تأثیر مستقیم دارد. اما جهانی شدن زندگی اقتصادی و سیاسی بر سرمایه اجتماعی تأثیر غیر مستقیم قابل توجهی دارند. در این تحقیق به صورت مطالعات موردی بر روی جوانان بالای ۲۰ سال تهران تمرکز کرده است. اما تفاوت اثر حاضر این مسئله می‌باشد که می‌خواهیم براساس متغیرهای توصیفی تهدید یا فرصت بودن آنرا نسبت به رویکردهای جامعه‌شناختی و دین مورد تجزیه و تحلیل قرار دهیم.

- مقاله با قلم جامعه‌شناس لقمان قنبری و دیگر همکارنش با موضوع: جامعه‌شناسی جهانی شدن و تحولات روش‌شناختی (با تأکید بر جهان- محلی‌گرایی روش‌شناختی) که در فصلنامه جامعه‌شناسی سیاسی اسلام در سال ۱۴۰۰ به چاپ رسیده است. در آن نویسندگان معتقدند پویایی‌های رایج در جهانی شدن، مقیاس‌های قدیمی تحلیل پدیده‌ها در درون قلمرو علوم اجتماعی را بی‌اعتبار ساخته است. در این راستا، اتخاذ چشم‌انداز روش‌شناسانه جدید، برای مطالعه پدیده‌ها و موضوعات اجتماعی از اهمیت حیاتی برخوردار شده است. تفاوت اثر حاضر در این است که ما نیز علاوه بر اینکه به متغیرهای پویایی جهانی شدن معتقدیم نگاهی فرا تحلیلی در سطح کلان به فرصت یا تهدید بودن آن داشته‌ام ولی اثر فوق‌الذکر فقط نگاه روشی دارد.

- مقاله با رویکردی جامعه‌شناختی به قلم جابر مولایی و دیگر نویسندگان با موضوع نسبت جهانی شدن و هویت اجتماعی (مطالعه موردی: جوانان شهر آبدانان) که در سال

نظریه‌ها و عقاید از مکانی به مکان دیگر است. اگرچه جهانی شدن ما را از لحاظ اقتصادی و سیاسی تحت تأثیر قرار داده است، اما از نظر اجتماعی نیز در مقیاس وسیع‌تری بر ما تأثیر گذاشته است. با مسائل نابرابری، مانند نظام‌های نژادی، قومی و طبقاتی، نابرابری‌های اجتماعی در این دسته‌بندی‌ها نقش ایفا می‌کنند. (Vijoy, 2013) کشورهای متعددی از جهانی شدن فرهنگ تحت تأثیر قرار گرفته‌اند؛ تجربه هند، برای مثال دیگر، هم تعدد تأثیر جهانی شدن فرهنگی و هم تاریخ بلندمدت آن را آشکار می‌کند (Biswajit, 2011).

۲- مفهوم شکاف نسل‌ها

خانواده اولین نهادی است که اولین پایه‌های ارزشی افراد را شکل می‌دهد و به همین علت نقش اساسی و حیاتی در شکل دادن به گرایش ارزشی نسل بعد را به عهده دارد. انتقال ارزش‌های خانواده به فرزندان در دنیای مدرن به صورت کامل و همه جانبه صورت نمی‌گیرد و علت آن هم تغییرات سریع و شدید و حوادث بزرگ و تاریخی مانند جنگ‌ها و انقلاب‌ها است که در نتیجه آن شکاف وسیع و عمیقی بین اجتماع سنتی دیروز و امروز به وجود آمده است. مسئله شکاف بین نسل‌ها در ایران از دهه ۷۰ و با اهمیت یافتن نسل جوان مورد توجه متخصصان قرار گرفت. مفهوم "شکاف" در جامعه شناسی به آن دسته از تمایزات و تفاوت‌های پایداری اشاره دارد که در جریان تقابل‌های سیاسی اجتماعی بروز می‌کنند که اصلی‌ترین صورت آن شکاف زندگی مدرن و سنتی است. یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های شیوه زندگی جدید شورش بر ضد چیزی است که از نظر جوانان سنت تلقی می‌شود. شکاف بین نسلی به معنی وجود تفاوت‌های دانشی، رفتاری بین دو نسل گفته می‌شود. در جوامع مدرن که تغییر و تحولات اجتماعی بسیار سطحی و کند است پسران مانند پدران و دختران مانند مادران زندگی می‌کنند حال با توجه به این که در ایران در حال طی کردن روند نوسازی در روابط اجتماعی است. این مسئله باعث شکاف ارزشی بین نسل‌ها شده است. در فرهنگ آکسفورد شکاف بین نسل‌ها به مفهوم اختلاف در نگرش یا رفتار جوانان و

می‌دانند، برخی دیگر تاریخ آن را به مدت‌ها قبل از عصر اکتشافات و سفرهای اروپایی به دنیای جدید و برخی حتی تا هزاره سوم پیش از میلاد مسیح می‌دانند. (Gunder, 1998) جهانی شدن در مقیاس بزرگ در دهه ۱۸۲۰ آغاز شد و در اواخر قرن ۱۹ و اوایل قرن ۲۰ میلادی باعث گسترش سریع ارتباط اقتصادها و فرهنگ‌های جهان شد. (Williamson other, 2002) یکی از ابعاد این پروسه مالی است که از نظر اقتصادی، جهانی شدن شامل کالاها، خدمات، داده‌ها، فناوری و منابع اقتصادی سرمایه است. (Albrow and others, 1990) از بدو پیدایش، مفهوم جهانی شدن الهام بخش تعاریف و تفاسیر رقابتی بوده است. (El-Kamel and other, 2013)، (Hopkins, 2002) یکی از چالش‌های تولیدات فرهنگی بازتاب ناخواسته شکاف‌های فرهنگی موجود در آن است (Farinhas and other, 2023).

آنچه که در این مفهوم ملاک نظر ما می‌باشد جهانی سازی فرهنگی است که در نتیجه جهانی شدن به وجود آمده است؛ جهانی شدن فرهنگی به انتقال اندیشه‌ها، معانی و ارزش‌ها در سراسر جهان به گونه‌ای اطلاق می‌شود که روابط اجتماعی را گسترش داده و تشدید کند. (Paul and other, 2019) ایده جهانی شدن فرهنگی در اواخر دهه ۱۹۸۰ ظهور کرد، اما به طور گسترده توسط دانشگاهیان غربی در طول دهه ۱۹۹۰ و اوایل دهه ۲۰۰۰ منتشر شد. برای برخی از محققان، ایده جهانی شدن فرهنگی واکنشی به ادعاهای مطرح شده توسط منتقدان امپریالیسم فرهنگی در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ است. (Tanner, 2013) جهانی شدن فرهنگی، دانشمندی را از چندین رشته مانند انسان شناسی، جامعه شناسی، ارتباطات، مطالعات فرهنگی، جغرافیا، علوم سیاسی و روابط بین‌الملل ادغام می‌کند. این زمینه به طور قابل توجهی گسترده است زیرا مفاهیم متعددی وجود دارد که ممکن است به عنوان فرهنگی یا فراملی تلقی شوند. (Crane, 2016)

الگوهای جهانی شدن فرهنگی راهی برای گسترش

افراد سالمند تعریف شده است که باعث نبود درک متقابل آنها از یکدیگر می‌شود و فرهنگ و بستر شکاف بین نسلی را اختلاف گسترده در خصلت‌ها و نگرش‌های میان نسل‌ها تعریف کرده است. وقتی منابع هویتی نسلی تقویت کننده یکدیگر باشند و پیوستگی نسلی را به دنبال نداشته باشد زمینه برای ظهور و بروز تعارض نسلی فراهم می‌گردد. به گونه‌ای که اعضای جامعه وضعیت هویت خود را در نفی و تعارض با گذشتگان خود می‌بیند. تعارض میان نسل‌ها زمانی به وجود می‌آید که تحولاتی مانند تحولات اجتماعی و سیاسی در جامعه ایجاد شود. در واقع تعارض بین نسلی به علت اختلاف در باورها، ارزش‌ها و هنجارهای میان نسل‌ها به وجود می‌آید. سوالی که اینجا پیش می‌آید این مسئله است که فاصله ارزشی بین نسل جوان و بزرگسالان تا چه حد برای جامعه در تمامی ابعاد آن زیان‌بار است؟

در جواب به این سؤال می‌توان با توجه به رویکردی که به مسئله در پیش گرفته می‌شود، جواب‌های متفاوتی دارد، اما این نوشته سعی دارد با استفاده از رویکرد جامعه‌شناختی، مسئله مورد نظر را تحلیل کند. مفهوم کلیدی که می‌توان تحلیل را براساس آن به جلو برد، «فاصله نسلی» است. نسل به مفهوم جامعه‌شناختی نباید لزوماً با «گروه هم‌سال زیستی معین» یکسان در نظر گرفته شود (شفرز، ۱۳۸۸)، بلکه در اینجا نسل بیشتر به معنی تاریخی و ذهنی (مانهایمی) مدنظر است تا به معنی ساختاری و عینی (بوردیویی) آن. لذا منظور از آن، تجربه‌ها، ذهنیت‌ها، ارزش‌ها و نگرش‌های متفاوت تاریخی هر نسل معین است که به آنان هویت نسلی خاصی می‌دهد (قاضی‌نژاد و توکل، ۱۳۸۵).

به نظر می‌رسد بروز ناگزیر شکاف بین نسل‌ها در جامعه با وجود نداشتن یک استراتژی کارآمد برای مواجهه چه از طرف دولت و چه از طرف خانواده‌ها باعث شده است این مسئله همواره به عنوان یک بحران اجتماعی جلوه‌گر شود در صورتی که با اندکی درک متقابل فرهنگی می‌توان وارد جاده‌ای شد که انتهای آن به جایی می‌رسد که در آن وجود شکاف ارزشی بدیهی شمرده شده و آن را به رسمیت

می‌شناسند. که این اولین قدم در راه پر کردن فاصله‌هاست. هرچند برخی از محققین در این خصوص دیدگاه‌های خوشبینانه‌ای مطرح کرده‌اند: در زمینه رویارویی ارزش‌های نسلی با خانواده و روابط میان نسلی و درون نسلی در درون آن، تفاوت‌های قابل ملاحظه‌ای در عرصه ارزش‌های خانوادگی میان نسل‌ها وجود ندارد و کمابیش نوعی وفاق جمعی در رابطه با این ارزش‌ها، میان نسل جوان و بزرگسال جامعه دیده می‌شود. البته می‌توان گفت در عرصه عمومی فرهنگ جامعه شکاف عمیق و اختلاف قابل تاملی وجود ندارد اما شکاف نسلی موجود، در نقطه مقابل عرصه عمومی، در عرصه زندگی خصوصی آحاد جامعه موضوعیت می‌یابد (ساروخانی و دیگران، ۱۳۸۸).

درباره فاصله نسلی هنجاری باید گفت که بروز آن در جامعه تا حدود زیادی امری طبیعی است. چرا که اساساً با توجه به تغییر شرایط محیطی، تغییر مناسب در هنجارهای انسانی امری ضروری است و اگر هنجارها متناسب با دگرگونی‌های اجتماعی تغییر داده نشوند و انتظار این باشد که جوانان در شرایط بسیار متفاوت با بزرگسالان زندگی و رفتار کنند، بخورند، بپوشند، و ... در این صورت، تدریجاً و به ناچار، هیمنه و ابهت بزرگسالان چون والدین زیر سؤال می‌رود. لذا وقتی فاصله نسلی هنجاری بین نسل جوان و بزرگسال بروز پیدا می‌کند، تا زمانی که هر دو طرف از مسئله آگاهی لازم را نداشته باشند و توافقی روی آن پیدا نکنند، نمی‌توان راه به جایی برد^۱ اگر مثلاً والدین این واقعیت را نپذیرند که جوان آنان در شرایطی متفاوت از آنها زندگی می‌کند، دارای نیازهای متفاوتی است و شخصیت خاص خود را دارد که باید او را با این ویژگی‌ها پذیرفت و با او رابطه متعادل‌تری برقرار کرد، و اگر نپذیرند که با اقتدارگرایی و تحمیل نمی‌توان جوان را تغییر داد، راه برای برخورد مناسب با اختلاف نسلی بسته می‌شود. بنابراین با پذیرش مسئله از طرف هر دو نسل است که می‌توان فاصله بین نسلی را از طریق گفت و شنود و هم‌فکری کاهش داد. به نوعی ارتباط برقرار کرد (پناهی، ۱۳۸۰).

۳- جنگ یا گذار صلح گونه؛ از سنت به مدرنیته

جهانی شدن با تغییرات دائمی متناسب است، چیزی که توسط نظریه گسست نیز پیشنهاد می‌شود. جریان ایده‌ها، فرهنگ، پول و فناوری در سراسر مرزهای ملی یا قاره‌ای در گردش است و باعث می‌شود جهان با سرعتی بسیار سریع تغییر کند. یکی از آن جریان‌ها را مدرنیته نشان می‌دهد، که همانطور که می‌توان به راحتی متوجه شد، از فرهنگی به فرهنگ دیگر گسترش می‌یابد: جایی قبلاً با موفقیت در فرهنگ نفوذ کرده است، در حالی که در جاهای دیگر هنوز یک پدیده جدید است. در غرب، مدرنیته موضوعی است که از قرن بیستم مورد بحث و بررسی نظریه پردازان قرار گرفت و در نهایت برای اکثر مردم آشنا شد. با این حال، در جنوب جهانی، مدرنیته هنوز یک موضوع معقول است، غریبه‌ای که سعی می‌کند در میان آداب و رسوم و سنت‌های قدیمی ادغام شود. به عبارت دیگر، اگر نظریه گسستگی را در نظر بگیریم، مدرنیته با یکسان‌سازی فرهنگی یا حتی جذب فرهنگی مشخص می‌شود، زیرا نیروهایی از کلان شهرها تمایل دارند در جوامع کوچکتر بومی شوند. در این زمینه، جنوب جهانی هنوز در میانه این فرآیند قرار دارد، پدیده‌ای که امروزه به طور گسترده توسط انسان‌شناسان فرهنگی، مورد بررسی قرار گرفته است (Negruta, 2018).

از تعریف مرسوم سنت به عنوان هر الگوی رفتاری فرهنگی یا باوری که از نسلی به نسل دیگر منتقل شده است، در مسیر این تلاش، دشواری در تشخیص سنت از مدرنیته است، زیرا چندین مؤلفه گذشته وجود دارد که تا امروز ادامه دارد. این فصل این دیدگاه را نادیده می‌گیرد که سنت دارای ساختار مشروعیت دهنده طبیعی است و این تصور که یک رویه عرفی «اختراع شده» وجود دارد. اگرچه آیین‌ها و اصول «ابتدایی» ویژگی‌های مثبتی دارند، پذیرش کلی این موارد لزوماً درست نیست. با تفکر منطقی، افراد در محیط «مدرن» یا کنونی باید کاربرد آنچه را که قبل از پذیرش و به کارگیری به آنها منتقل شده است، ارزیابی کنند. ارزش‌گذاری این شیوه‌ها، ارزش‌ها و حتی نهادها نشان دهنده موضع جامعه در

مورد پیشرفت فناوری، سیستم‌های موروثی و ملاحظات اخلاقی است (Gyekye, 1997).

گذار از جامعه سنتی به جامعه مدرن و سپس به جامعه پست مدرن عمدتاً از مدرنیته و پیشرفت ناشی می‌شود. در یک جامعه سنتی، به شدت بر قدرت سلسله مراتبی تأثیر می‌گذارد، سنتی که از نسلی به نسل دیگر اعمال می‌شد و اقتصاد ساده قبل از معرفی فناوری. از سوی دیگر، جامعه مدرن پول را به عنوان وسیله‌ای برای مبادله، توسعه تقسیم کار جدید و ایجاد شهروندان طبقه متوسط ایجاد کرد که در آنجا کسب و کار خود را راه‌اندازی کردند تا ایده فنودالیسم را از بین ببرند. جامعه پست مدرن بر آسیب‌ها و آگاهی‌هایی تمرکز می‌کند که در طول دوره مدرنیزاسیون به دلیل موفقیت بی‌شمار و پیشرفت فناوری آن که کارایی را به حداکثر می‌رساند، مورد توجه قرار نگرفته است. در جوامع سنتی معمولاً چنین رویه‌ای حاکم است جامعه همان باورها و زبانی را دارد که حول فرهنگ یکپارچه می‌چرخد که پذیرای ایده‌های جدید نیست و در میان خود پنهان می‌ماند. تاریخ نقش کلیدی ایفا می‌کند زیرا اطلاعات و داده‌هایی را در مورد رفتار جامعه در گذشته ارائه می‌دهد. این تجربه برای ایجاد یک مفهوم منطقی برای بهتر شدن اقتصاد استفاده می‌شود. برخی معتقدند ما از جامعه مدرن به جامعه پست مدرن در حال گذار هستیم و کار مخاطره‌آمیزتر می‌شود. مشخص نیست که کارمند همان شغل را تضمین می‌کند و به دلیل تغییرات ناگهانی در الزامات شغلی و تخصص آنها تغییر شغل می‌دهند. خانواده پست مدرن انعطاف‌پذیری را در نقش‌ها و قوانینی معرفی می‌کند که در آن مرزهایی که ازدواج‌ها و اعتقادات را محدود می‌کرد حذف شده است. جامعه بر اساس اعتقادات خود انتخاب‌های عقلانی خود را انجام می‌دهد و این تصور را که ملزم به پیروی از مجموعه اصول جهانی مبتنی بر سنت است را از بین می‌برد. فرهنگ در یک جامعه پست مدرن گسترده است زیرا از ارزش‌ها و نمادهای متعددی تشکیل شده است که ممکن است فرد با آنها موافق یا مخالف باشد. بنابراین به جامعه این آزادی داده می‌شود که

مسیر تعیین شده خود را برای رسیدن به اهداف خود انتخاب کرده و طی کند^{۱۱}. پس به نظر می‌رسد گذاری که از سنت مدرنیته در اینجا به جنگ تعبیر شده است با توجه به تغییرات کلی که شاهد آن هستیم اگر صحیح مدیریت شود می‌توان به عنوان یک فرصت به آن نگاه کرد اگر بالخصوص این نگاه در تمامی ابعاد حکمرانی از جمله فرهنگی باشد، اگر نگاه هنوز سنتی باشد قطعاً یک تهدید جدی فرهنگی است که به مرور زمان در شکاف نسل‌ها پدیدار می‌شود به نوعی شکاف امنیتی در جامعه تبدیل خواهد شد^{۱۲}.

۴- نگاهی تطوراتی به ضرورت تفاوت نسل‌ها

اینجا سیر تطوراتی ضرورت توجه به تفاوت نسل‌ها را در قالب تحقیقات بین‌المللی گروه پیو در آلمان مورد بحث و بررسی قرار می‌دهیم دقیقاً تفاوت‌ها در دیدگاه‌های نسل‌های قدیم و جدید به وضوح در حوزه سیاسی محسوس و قابل مشاهده است اینجاست که حکمرانی‌ها توجه نکنند باید تهدیدات جدی امنیتی رویرو خواهند شد: به عنوان مثال اگر بخواهیم به آمار بین‌المللی در خصوص دیدگاه نسل‌های متفاوت بخواهیم به صورت کمی پردازیم به نتایج یک تحقیق در کشورهای آلمان و سوئد اشاره می‌کنیم دقیقاً دیدگاه‌های نسل‌های متفاوت نسبت به ایالات متحده آمریکا تفاوت معناداری دارد: براساس نظرسنجی مرکز تحقیقاتی پیو، در آلمان، ۶۴ درصد از افراد ۶۵ سال و بالاتر همه آلمانی‌هایی که در طول جنگ سرد دیدگاه‌هایی نسبت به ایالات متحده داشتند دیدگاه مثبتی نسبت به ایالات متحده دارند. اما در میان افراد ۱۸ تا ۲۹ ساله، جوانانی که پس از سقوط اتحاد جماهیر شوروی جهان بینی خود را شکل دادند، فقط ۵۰ درصد عمو سام را مثبت می‌بینند. در سوئد، شکاف نسلی ۲۷ درصدی حتی بزرگ‌تر وجود دارد: ۶۸ درصد از سوئدی‌های مسن‌تر، اما تنها ۴۱ درصد از سوئدی‌های جوان دیدگاه مثبتی نسبت به ایالات متحده دارند. این تصور از ایالات متحده به تفاوت‌های نسلی در دیدگاه‌ها در مورد اینکه آیا واشنگتن متحد قابل اعتمادی است یا خیر ترجمه می‌شود. تقریباً هشت نفر از هر ده آلمانی

مسن‌تر (۷۹٪) معتقدند که ایالات متحده شریک قابل اعتمادی است، اما تنها از هر ده آلمانی جوان‌تر، شش نفر (۶۳٪) موافق هستند. تفاوت‌های مشابهی بین جوانان و پیران در سوئد و هلند در درک آنها از قابل اعتماد بودن ایالات متحده وجود دارد. نظرسنجی پیو نشان می‌دهد که جوانان در سنگاپور، کره جنوبی و تایوان نسبت به ایالات متحده تمایل بیشتری دارند و تفاوت‌های نسلی اندک است. در ژاپن، از نظر آماری تفاوت معناداری در دیدگاه‌های ایالات متحده بین جوانان و پیران وجود ندارد. با این حال، در استرالیا، طبق نظرسنجی موسسه لویی، در حالی که تنها ۴۰ درصد استرالیایی‌های ۱۸ تا ۲۹ ساله به ایالات متحده اعتماد دارند، ۶۶ درصد استرالیایی‌های بالای ۳۰ سال به آمریکا اعتماد دارند^{۱۳}. چین به دلیل نگرانی‌های مشترک در مورد رقابت‌پذیری اقتصادی رو به رشد پکن، موضع نظامی قاطعانه و سرکوب حقوق بشر، یک دغدغه فزاینده در ایالات متحده، اروپا و آسیا است. اما تفاوت‌های نسلی مختلط است. دیدگاه‌های منفی نسبت به چین در بسیاری از کشورها در اوج تاریخی است، به ویژه در میان افراد مسن‌تر که برداشت‌های اولیه آنها در دوره‌های قبلی شکل گرفته بود، زمانی که پکن عمدتاً از بسیاری از نقاط جهان در پشت پرده بامبو محصور بود یا اولین خاطره‌شان تصاویر سوزناک از چین است. قتل عام معترضان حقوق بشر در سال ۱۹۸۹ توسط دولت پکن در میدان تیان آن من. در شش جامعه از ۱۷ جامعه مورد بررسی توسط پیو، افراد ۶۵ ساله و بالاتر نسبت به افراد ۱۸ تا ۲۹ ساله بیشتر از چین انتقاد می‌کنند. به عنوان مثال، در ژاپن، از هر ده نفر (۹۲٪)، نه نفر از افراد مسن چین را با دیدی منفی می‌بینند، در حالی که از هر ده نفر (۷۹٪)، هشت نفر از افراد جوان که نظرات منفی خود را ابراز می‌کنند. اما چنین تضاد جوانی همیشه صادق نیست. در کره جنوبی، ۸۴ درصد از نسل جوان نظر نامطلوبی نسبت به چین دارند، در حالی که این رقم برای کره‌ای‌های مسن‌تر ۶۷ درصد است. این اختلاف نظرها دیدگاه‌های نسلی را در مورد روابط دولت با دولت شکل می‌دهد. طبق نظرسنجی صندوق

مجدداً نیازماینده در ورطه میدان عمل با مشکل مواجهه گردد باید هزینه‌ها را پرداخت نمایند چرا که براساس رویکردهای نسل قدیمی سیاست‌گذاری کرده‌اند و این امر همان خاصیت شکاف نسلی و گذار از سنت به مدرنیته می‌تواند لقب گیرد.^{۱۴}

۵- نگاه امنیتی به شکاف نسل‌ها و جوانان

باید به نیازهای جوانان مثل نیاز به تفریح، شادی، دیده شدن و ... پاسخ دهیم. حالا اگر می‌خواهیم ارزش‌هایمان حفظ شود راهش این است که به داشته‌هایمان تکیه کنیم. اما این اتفاق نمی‌افتد. برای مثال موسیقی سنتی ما سرشار از عرفان است، مذهب و معنویت در آن موج می‌زند، مملو از عاطفه و صلح و انسان دوستی است؛ اما موسیقی دانان مطرح خود را خانه نشین می‌کنیم و به آنها اجازه کار نمی‌دهیم. فکر می‌کنیم با محدود کردن، کسی سراغ موسیقی نمی‌رود، در حالی که جوانان به موسیقی گرایش دارند، اگر به آنها خوراک ندهیم خودشان سراغش می‌روند، این همه موسیقی زیر زمینی و سبک‌های عجیب و غریب وارداتی پاپ و جاز و راک از کجا پیدا شده؟ تار و کمانچه و انواع سازهای سنتی را سانسور می‌کنیم، جوان را در دام موسیقی وارداتی قرار می‌دهیم. موسیقی غرب، فرهنگ خود را تحمیل می‌کند، نتیجه‌اش پوشش‌های نامتعارف، سبک متفاوت زندگی، گرایش به مواد روانگردان و رفتارهایی است که نمی‌پسندیم، همان چیزی که آن را ولنگاری فرهنگی می‌خوانیم. نسل جدید در معرض بمباران اطلاعات است، اگر به او فرصت ندهیم تا دیده شود، شادی و تفریح داشته باشد، اگر مسئولان به فکر ایجاد پاتوق‌های فرهنگی، ورزشی و تفریحی برای جمع شدن و تفریح و تخلیه هیجانات جوانان نباشند، آنها خود دست بکار می‌شوند؛ ابزارش را هم در اختیار دارند!^{۱۵} بنا بر مدنی‌الطبع بودن نوع بشر، امنیت به عنوان یک مقوله فطری در طول تاریخ در ابعاد و سطوح مختلف، مورد توجه همه نظام‌ها سیاسی، ادیان، مکاتب و ایدئولوژی‌ها بوده است. تثبیت، نهادینگی و دغدغه‌مندی مسئله امنیت در ابعاد و سطوح مختلف آن به طور اخص بعد فرهنگی در سطح

مارشال آلمان، در ایالات متحده، کانادا، فرانسه، سوئد و بریتانیا، افراد مسن بیشتر از جوانان چین را به عنوان یک رقیب و نه شریک می‌بینند. براساس نظرسنجی پیو، سن نیز به نحوه نگاه مردم به روابط اقتصادی با چین مرتبط است. جوانان معمولاً بیشتر از افراد مسن تر ترجیح می‌دهند روابط تجاری و سرمایه‌گذاری نزدیک‌تر با چین را ترجیح دهند. به عنوان مثال، در ایتالیا، ۲۰ درصد، جوانان بیشتر از بزرگان خود از چین به عنوان یک شریک اقتصادی حمایت می‌کنند. کره جنوبی، جایی که اقتصاد آن عمیقاً با چین در هم تنیده است، دقیقاً شکاف نسلی مخالف دارد. افراد مسن ۱۴ امتیاز بیشتر از جوانان تمایل به روابط نزدیک با چین دارند. (Previous source) اما وقتی نوبت به اقدام می‌رسد، شور و شوق نسل جوان کمی کاهش می‌یابد. تنها در هشت کشور از ۱۷ کشوری که پیو مورد بررسی قرار گرفت، جوانان نسبت به افراد مسن تمایل بیشتری به تغییر نحوه زندگی و کار خود برای کمک به کاهش اثرات گرمایش جهانی داشتند، که این امر نشان دهنده چالش سیاسی دولت‌ها در بسیج حمایت از تغییر سبک زندگی است. سیاست‌های تغییر آب و هوا با این وجود، میانگین تفاوت نسلی در آن کشورها ۱۵ درصد بود، چیزی که باید بر آن استوار شد. در هر جامعه‌ای، نسل‌های قدیمی‌تر، آینده را به نسل جوان‌تر نگاه می‌کنند. تفاوت در تجربه و علایق، تفاوت‌های نسلی در ادراک و اولویت‌ها را تقریباً اجتناب‌ناپذیر می‌کند. اما این دیدگاه جوانان است که به احتمال زیاد مسیر آینده جوامع و روابط آنها با سایر ملل را تعیین می‌کند. به همین دلیل، نسلی که اکنون در قدرت است، که جهان بینی آنها در دوره‌ای دیگر شکل گرفته است باید دیدگاه‌های کسانی را که از آنها پیروی می‌کنند، درک کند، و در صورت امکان، آنها را بپذیرد، نسلی که براساس رویدادها و اولویت‌های اخیر شکل گرفته است. زیرا آینده از آن آنهاست. از این آمار چنین می‌توان استنباط کرد که حکام کشورهای مورد تحقیق باید بدین نکته توجه داشته باشند دیگر ذائقه نسل جدید براساس استراتژی‌های گذشته قابل پیگیری و رصد نیست چنانچه این سیاست را

جامعه، نقش غیره قابل انکاری در پایداری و ضرورت نظم اجتماعی، حیات سیاسی مطلوب و دست یابی به پیشرفت و توسعه مادی معنوی در همه نظام های سیاسی دارد و داشته است، از این رو با تکیه بر مبانی هستی شناسی، انسان شناسی اسلامی، تزریق امنیت فرهنگی و برون رفت از وضعیت موجود با اخلاق محوری، معنویت گستر، عقلانیت، است. (دشتی و دیگران، ۱۳۹۹) البته با توجه به کم کاریهای محرز که در حوزه حکمرانی فرهنگی در کشور شده است عملاً باید گفت: در بیشتر اوقات سعی شده است به نوعی با نگاهی امنیتی به مسائل فرهنگی پرداخته شود. آنچه می توان برداشت کرد این مسئله راهبردی است که سیاست گذاری حکمرانان سیاسی و فرهنگی مؤلفه بسیار تعیین کننده ای در این فرآیند است که مسئله های مربوط به مدیریت شکاف نسلی و جوانان با رویکرد امنیتی بدان نگریده شود یا اینکه با رویکرد صرف فرهنگ محور بدین قضیه نگاه شود آنچه مسلم است این قضیه می باشد که با مدیریت صحیح و حکمرانی درست می توان این تهدید حتی امنیتی را به فرصتی برای جامعه تبدیل ساخت.^{۱۶}

۶- دیدگاه اسلام در خصوص جوانان و دین گریزی در

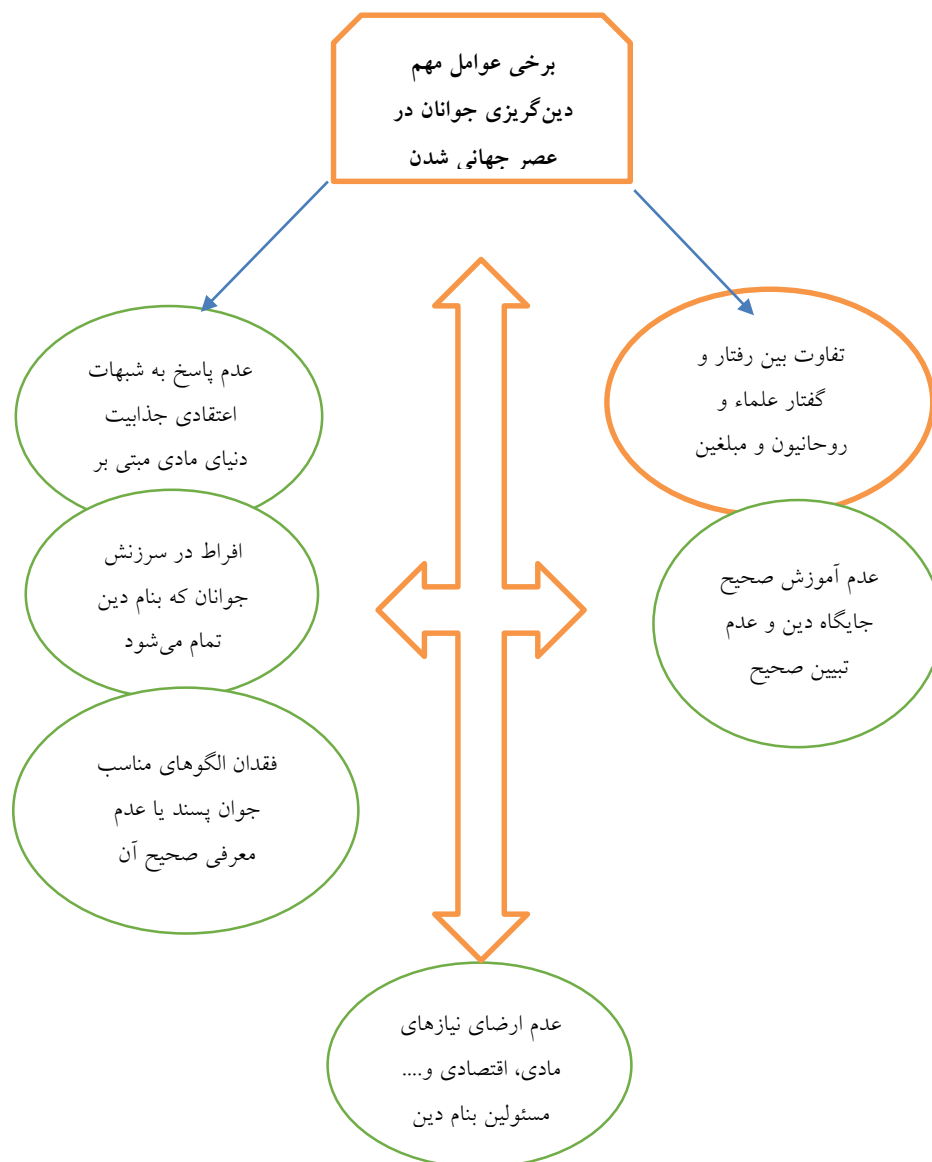
جهانی شدن

دوران نوجوانی و جوانی، دوران حساس و سرنوشت ساز و تعیین کننده ی شخصیت فرد است. در این دوران غرور، هیجان، احساسات، شهوت، ناپختگی عقلی و... بر شخص سایه می افکند. چیزی که می تواند این احساسات را در مسیر هدایت و هیجان و غرور را در طریق مثبت قرار دهد و شهوت را مشروع نماید، قانون الهی، یعنی قرآن و احادیث معصومین (علیهم السلام) است. قالب وجودی یک انسان در دوره ی جوانی شکل می گیرد و آینده ی او هم بر این اساس رقم می خورد. در هر عصری جوانان بیشتر مورد توجه اند و در شکل گیری موضوعات مختلف در جوامع نقش مؤثری ایفا می کنند و در این میان برخی افراد، احزاب، قدرت ها و... از احساسات پاک، شور و تحرک و نیروی سازنده ی جوانان در راستای منافع فردی و گروهی خود سود می برند. قرآن

کریم در حوزه اندیشه، اخلاق، ارزش ها و معاشرت اجتماعی، الگوهای مناسبی را معرفی می کند و رسالت هدایتی و تربیتی خود را با بیان داستان های واقعی به نمایش می گذارد. جوانان زودتر به حقایق دل می بندند و در عمل نیز بی باک و جسورند و اگر چیزی را حق ببینند، در تثبیت آن مقاومت می کنند. قرآن کریم، برخی از جوانان اصحاب کهف را چنین می داند و می فرماید: «ما داستان آنان را به حق برای تو بازگو می کنیم، آنها جوانانی بودند که به پروردگارشان ایمان آوردند و ما بر هدایتشان افزودیم»^{۱۷}. و در جایی دیگر داستان جوانی (حضرت اسماعیل) را که حاضر شد در راه حق حتی جان خود را فدا کند یادآور می شود و می فرماید: «هنگامی که [حضرت ابراهیم] با او (حضرت اسماعیل) به مقام سعی رسید، گفت: پسر من در خواب دیدم که تو را قربانی می کنم، نظر تو چیست؟! گفت: هر چه دستور داری اجرا کن؛ به خواست خدا مرا از صابران خواهی یافت»^{۱۸}. حضرت لقمان به فرزند جوانش سفارش های فراوانی دارد که در قرآن بدان اشاره شده است: «پسر من! بی اعتنائی از مردم روی مگردان، و مغرورانه بر زمین راه مرو که خداوند هیچ متکبر مغروری را دوست ندارد»^{۱۹}. یک جوان شایسته باید مردم را از منکرات و زشتی ها نهی و به خوبی ها دعوت کند و در برابر سختی ها و مشکلات صبور باشد؛ حضرت لقمان این نقش آفرینی را به فرزند جوانش سفارش می کند: «پسر من! نماز را به پا دار و امر به معروف و نهی از منکر کن و در برابر مصیبتی که به تو می رسد شکیبا باش که این از کارهای مهم است»^{۲۰}. اسلام مکتبی تربیتی است که هر چه در آن آمده به نوعی با تزکیه و تربیت انسان ارتباط دارد و آیه ها و احادیث زیادی به این مطلب اشاره دارد. نگرش اسلام به جوان و جوانی مبتنی بر واقعیت است که از نگاهی واقع بینانه و تصویری کامل از ابعاد وجودی زندگی آدمی است به گونه ای که نه از ویژگی های مثبت این دوره غفلت می شود و نه خصوصیات منفی آن نادیده گرفته شده است، بلکه نقاط منفی را مقتضای دوره جوانی می داند که باید به وسیله جامعه هدایت شود. شناخت عوامل آسیب زا در تربیت

فلسفی الحادی و ایدئولوژی‌های دین ستیز گریز گردید. انسان ذاتاً مشتاق دین است و فطرت او با درون مایه‌های دین پیوند تکوینی دارد. با این وجود به خصوص جوانان به دین‌گریزی روی می‌آورند. در دین الهی هیچ عنصر گریزاننده‌ای وجود ندارد. اگر انسان‌ها به دریافت معارف دینی و درک صحیح از دین حق نائل آیند هرگز از دین نمی‌گریزند از نتایج به دست آمده از تحقیق، نقش خانواده و رسانه‌ها در جلوگیری از گرایش جوانان به فرهنگ غرب و عدم دین‌گریزی آنان است. دین ذهن و خرد انسان را تغذیه می‌کند. عوامل زیادی در دین‌گریزی و غرب زدگی جوانان موثر است که باید آنها را در خارج از قلمرو دین و آموزه‌های دینی جستجو کرد. (علمدارمقدم و دیگران، ۱۴۰۱) به نظر می‌رسد عوامل دین‌گریزی فقط در خارج از دین نیست بلکه با عوامزدگی و اشرافی‌گری دینی زمینه خروج مؤمنین از دین و رفتار دینی بویژه در جوانان فرهیخته بیشتر تقویت می‌شود و زمینه غرب‌گرایی و غرب‌زدگی فراهم می‌گردد. تفاوت نسلی با شکاف و فاصله نسلی هم متفاوت است و جامعه را به تلاشی و سقوط می‌کشاند. علی‌ایحال برخی از عوامل دین‌گریزی جوانان به شرح ذیل در برخی منابع آمده است که در نمودار ذیل بدان پرداخته است: (منبع: نگارنده)

دینی از مهم‌ترین مباحث تربیتی است که تعیین‌کننده ضوابط و هنجارهای حاکم بر فرآیند تربیت است و با توجه به مرحله‌ای بودن رشد انسان، متناسب با هر مرحله از رشد، اصول حاکم بر فرایند هم متفاوت است. آنچه انسان را از دین و آیین خود خارج می‌سازد و متأسفانه بسیاری از مریدان و خانواده‌ها از آن غافلند و در طول تاریخ ضربه‌های زیادی از این ناحیه متوجه جوانان شده است، نشناختن آسیب‌ها و آفت‌های دین‌داری است. از جمله می‌توان به این موارد اشاره کرد: کج‌اندیشی دین‌داران و برداشت غلط از معارف و مفاهیم دینی، افراط و تفریط در مسائل عبادی، کمال‌گرایی غیر واقعی و سهل‌انگاری در امر آموزش از این مسائل و آسیب‌های شمرده است. (صالحی‌زاده و دیگران، ۱۳۹۴) در خصوص ایران با امتنان نظر به نظریات افرادی همچون علی شریعتی، فرامرز رفیع‌پور، سید مهدی آقاپور، هابرماس، پیر بوردیو، ادوارد برمن و دیگران باید گفت: دین‌گریزی و گرایش جوانان به فرهنگ غرب همواره دغدغه‌هایی را برای رهبران دینی و دین‌داران خانواده‌های متدین به وجود آورده است و تهدیدی برای نسل جوان محسوب می‌شود. این پدیده در سده‌های اخیر به ویژه در قرن بیستم، بخش عظیمی از جهان را فرا گرفت و حتی موجب به وجود آمدن مکاتب

۷- تهدید عدم مدیریت شکاف نسلی (جوانان) در

جامعه‌شناسی جنایی

جوانی دوران جوانی است. کلمه جوانی همچنین می‌تواند به معنای زمان بین کودکی و بزرگسالی (بلوغ) باشد، اما همچنین می‌تواند به اوج فرد از نظر سلامتی یا دوره زندگی معروف به جوانی اشاره داشته باشد. جوانی را نیز «ظاهر، شادابی، نشاط، روحیه و غیره، ویژگی جوان بودن» می‌دانند. تعاریف آن از یک محدوده سنی خاص متفاوت است، زیرا جوانی از نظر زمانی به عنوان مرحله‌ای که می‌تواند به محدوده سنی خاصی مرتبط باشد تعریف نمی‌شود. ویژگی‌های خاص خود را دارد^{۲۱}.

محققان استدلال می‌کنند که تعاریف مبتنی بر سن در بین فرهنگ‌ها یا زمان‌ها سازگار نبوده است و بنابراین تمرکز بر فرآیندهای اجتماعی در گذار به استقلال بزرگسالان برای تعریف جوانی دقیق‌تر است (Vappu, 2005). اکثریت قریب به اتفاق جوانان در کشورهای در حال توسعه زندگی می‌کنند: طبق گزارش سازمان ملل متحد، در سراسر جهان حدود ۸۵ درصد از جوانان ۱۵ تا ۲۴ ساله در کشورهای در حال توسعه زندگی می‌کنند که پیش‌بینی می‌شود این رقم تا سال ۲۰۲۵ به ۸۹٫۵ درصد افزایش یابد. اکثریت آنها بسیار متنوع هستند: برخی در مناطق روستایی زندگی می‌کنند، اما بسیاری از آنها در

و نداشتن برنامه‌های منسجم آینده نگر در این حوزه اگر یکی از عوامل اصلی تعریف نکنیم حداقل بدون تردید یکی از اصلی‌ترین عوامل نابهنجاری شکاف نسلی^{۲۲} بوجود آمده است که در عصر حاضر به عنوان یک تهدید از آن یاد می‌شود. در این خصوص تحقیقات مختلفی در ابعاد مختلف صورت گرفته است که نشان از گذار نسلی دارد که متأسفانه در برنامه‌ریزی‌های کلان عملاً این مسئله مغفول مانده است. تحقیق اولی که صورت گرفته است مربوط به تفاوت نسل‌هاست در دافعه‌های خاص فرهنگی است که در آن محققین با استفاده از گردآوری اطلاعات از تکنیک مصاحبه نیمه ساختاریافته و برای تحلیل یافته‌ها از مدل کلارک و براون در خصوص جوانان دهه هشتادی این امر را در جامعه آماری خود به اثبات رسانده‌اند (قاسمی و دیگر همکاران، ۱۴۰۱).

یکی دیگر از این مسائل می‌تواند به بحث پیری جمعیت در آینده مرتبط دانست که در نتیجه عوامل متعددی که اتفاقاً "تفاوت‌ها و شکاف نسلی"^{۲۳} نیز در آن به عنوان یک متغیر اصلی نقش ایفاء می‌کند دقیقاً تهدیدی جدی‌تر برای مسئله امنیت است که به درستی مدیریت نشده است به عنوان مثال به نتایج تحقیقات علمی در این خصوص دقت کنید: نتایج تحقیقاتی بر این نکته مهم صحه می‌گذارند که نباید به سادگی ملاحظات نسلی مرتبط با نحوه نگرش به مجموعه درهم‌تنیده‌ای از مؤلفه‌های جمعیت‌شناختی مشتمل بر سن ازدواج دختران، سیاست افزایش جمعیت، ترجیحات فرزندآوری، طلاق و مهاجرت را منحصرأ در قالب یکی از دو گزینه شکاف نسلی یا هم‌گرایی نسلی تقلیل داد (فروتن و دیگران، ۱۴۰۰).

به عنوان مثال به نتایج تحقیقات علمی دیگری که در ایران مرتبط با موضوع شکل گرفته است، می‌بینیم دقیقاً تأثیرات جهانی‌سازی در روند نسل‌ها به صورت ملموس در نتایج تحقیقات منعکس شده است: با توجه به

کلان‌شهرهای پرجمعیت هند، مغولستان و سایر بخش‌های آسیا و در آمریکای جنوبی زندگی می‌کنند، برخی زندگی سنتی در جوامع قبیله‌ای و برخی دیگر زندگی مدرن شهرنشینی دارند. (Furlong: Previous source) پس از ارائه تعاریف مختلف از این منظر در خصوص تهدید یا عدم تهدید بودن این دوره خاص در زندگی انسانی در نتیجه پروسه جهانی شدن ناشی از عدم مدیریت صحیح همانند عدم حکمرانی مطلوب می‌توان گفت: به عنوان مثال به نتایج یک تحقیق علمی که در ایران در دهه ۱۳۹۰ شمسی صورت گرفته است اگر توجه شود به نتایج جالبی در این خصوص می‌رسیم: نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بین اعتماد اجتماعی نسل‌های سه گانه (نسل قبل از جنگ و انقلاب، نسل جنگ و انقلاب و نسل بعد از انقلاب و جنگ) تفاوت معناداری وجود دارد. براساس نتایج تحقیق اعتماداجتماعی نسل‌ها، از ارزیابی نسل‌ها از انسجام هنجاری و نهادی در جامعه و تجربه‌های نسلی متأثر می‌گردد (محسنی تبریزی و دیگران، ۱۳۹۰). به عنوان مثال در برخی مطالعات که در کشورهای آفریقایی همانند نیجریه انجام شده است برخی اندیشمندان معتقدند: روند یا پروسه جهانی شدن به از دست دادن هویت فرهنگی در نیجریه منجر شده است (Idowu, 2023).

در برگشت به بحث ایران باید گفت: نکته جالب در خصوص تجزیه و تحلیل این تحقیق در ایران این امر است که در آن زمان هنوز جوانان کنونی دهه هشتادی که در حال حاضر بیش در دهه‌های دوم و سوم عمر خود را طی می‌کنند کاملاً به صورت محسوس چنین تفاوت‌های معناداری را در این حوزه رقم زده‌اند و کاملاً عدم مدیریت صحیح حکمرانی در حوزه فرهنگی در این بخش مشخص است که این شکاف نسلی بوجود آمده عوامل متعددی می‌تواند داشته باشد که ضعف در مدیریت فرهنگی و عدم حکمرانی صحیح در این حوزه

روندهای توسعه، تکثر فرهنگ‌ها و رشد مدرنیزاسیون شهری، هویت فرهنگی- بومی از شکل اولیه آن فاصله گرفته و در حال تغییر است؛ از طرفی این مسئله در میان نسل‌های مختلف و در شهرهای مهاجرپذیر، شکلی ویژه به خود می‌گیرد. بدین ترتیب که گروه سنی بالای ۵۰ سال مبتنی بر نوعی "انسجام و مقاومت" و گروه سنی ۳۱-۵۰ سال مبتنی بر "همراهی و پذیرش" با عناصر فرهنگی، هویت^{۲۴} فرهنگی بومی خود را بر ساخت کرده و در نهایت گروه سنی ۲۰-۳۰ سال از "هویت‌های دوگانه و نامنسجم" برخوردار بوده‌اند. در حقیقت نسل اول (بالای ۵۰ سال) از هویت فرهنگی بومی یکدست و منسجمی برخوردار بوده و در برابر هویت یابی جدید، مقاومت می‌کند. گروه دوم (۳۱-۵۰ سال)، عناصری از دو هویت بومی و غیربومی را در کنار یکدیگر قرار می‌دهد و در نهایت نسل جوان‌تر (۲۰-۳۰ سال)، هویت فرهنگی^{۲۵} خود را به شکلی نامنسجم و دوگانه، بر ساخت کرده است (رستگار و دیگران، ۱۴۰۱). بر اساس تحقیقات انجام شده در دختران اروپایی نسبت به پسران جامعه‌پذیری سیاسی و فرهنگی آنها از پسران بیشتر است. (Van Ditmars, 2023) پس می‌توان مدعی شد در مدیریت شکاف نسلی عمدتاً متغیرهای مختلفی نیز حسب مورد تأثیرگذاری لازم را دارند که باید مورد توجه حکمرانی قرار گیرند.

نتیجه‌گیری

با کنار آمدن با حقیقتی واقع شده بنام فضای مجازی باید گفت: در این مقاله با داشتن نگاهی توصیفی و تحلیلی در عین حال اجمالی می‌توان بدین نکته نظر داشت امروزه برخی از رویکردهای جهانی شدن یا همان جهانی‌سازی (با گذار از تعارضات مفهومی آن) با رویکردهای بومی و دینی برخی از مناطق جهان در تعارض کامل یا نسبی است اینکه بخواهیم این روند را فرصت بدانیم یا تهدید بستگی به یکسری عوامل دارد، که نسبی‌اند. با این پیش فرض در ایران معاصر ما امروزه

شاهد هستیم برخی از هویت‌زدایی‌های فرهنگی که در قالب جهانی‌سازی شکل گرفته است نوعاً با برخی از فرهنگی‌های بومی که ریشه دینی دارد در تعارض است، همین امر باعث بروز پدیده شکاف نسلی بین جوانان و حکمرانی شده است. اگر بخواهیم هدفی را برای جستار حاضر برای آن ترسیم کنیم بدون تردید اولین مسئله برای درمان یک آسیب بوجود آمده یا آسیب احتمالی بالقوه باید دانست "شناخت صحیح" از آن است که در مقاله حاضر سعی شد در جهت تبیین هدف حاضر (شناخت شناسی) به قضیه نگریسته شود. در ضمن این هدف گذاری نیز به نوعی نگاه ظریف و مختصر و در عین حال آسیب‌شناسانه نیز مورد توجه محقق بوده است. اگر بخواهیم در راستای شناخت مسئله گام برداریم معتقدیم باید اول تعاریف مشخصی از مفاهیم راهبردی آن داشت که علی‌الاصول مفاهیمی همچون: جهانی شدن یا جهانی‌سازی فرهنگی، مفهوم شکاف نسل‌ها چیست‌اند و در عین حال چه نوع آسیب‌ها یا فرصت‌های پیش روی ما قرار داده‌اند. اینکه گذار از سنت به مدرنیته را باید در قالب جنگ ترسیم کنیم یا در قالب گفتمانی صلح‌آمیز و دمکراتیک آن را بسنجیم، اینکه تفاوت نسل‌ها و سلائق یک ضرورت طبیعی زندگی عادی بشری است؛ نگاهی آسیب گونه به آن در قالب مفهوم سلبی شکاف نسلی چگونه (سلبی یا ایجابی) باید باشد. نکته آزار دهنده قضیه این است که نگاه فرهنگی و اجتماعی و طبیعی نوع انسان از تفاوت نسلی با نگاه امنیتی به مقوله‌ای به نام شکاف نسلی تعبیر شود و با آن برخورد امنیتی شود صحیح است. اینجاست که با پدیده دین‌گریزی جوانان روبرو می‌شویم می‌توان مدعی شد با در نظر گرفتن ریشه‌های تاریخی در ایران و برخی از تعارضات مسلم جهانی شدن فرهنگی که مورد تأیید عرف و شریعت حاکم شاید نباشد (نوعی هویت‌زدایی بومی و هویت‌سازی غربی) به همراه داشته است؛ برخی عملکردها نیز همچون عدم انطباق عملکرد

مستند ۱۰ دقیقه‌ای علمی از بطن دین بسیار کارسازتر از صدها ساعت منبر و خطابه در وضع موجود باشد.

ثالثاً: برخی تعارضات در حکمرانی سیاسی با عدم عمل به مر دین باعث دین‌گریزی می‌شود که باید در سطوح عالی سیاسی و غیرو اصلاح شود نوعی اقدام پیشگیرانه فرهنگی از گسست است. اینکه سعی شود استانداردهای دینی برای همه یکسان باشد و هر کسی در هر مرتبه‌ای از آن تعدی کرد با وی برخورد شود تا هزینه آن را دین نپردازد، همین کار در بلند مدت می‌تواند به عنوان یک مدل مبنایی برون رفت باعث گرایش به دین‌داری و برگشت اعتماد عمومی مردم نسبت به حکمرانان جامعه اسلامی خواهد شد.

رابعاً: به نظر می‌رسد باید با در نظر گرفتن مقتضیات معاصر برنامه‌های آموزشی جوانان با اتکاء به فرهنگ بومی و دینی بروزرسانی شود البته در این امر علائق نسل جوان در دوره معاصر باید به صورت خلاقانه لحاظ گردد تا بتوان از طریق اغنای علمی و منطقی خطرات جهانی شدن را تبیین کرد.

خامساً: در رویکردهای پژوهشی که مبنای تصمیم‌گیری در قانون‌گذاری و حکمرانی در حوزه فرهنگی و مسئله جوانان است حتماً سطح آسیب شناسانه در خصوص تهدیدات جهانی شدن و فرصت‌های پیش روی آن منطبق با فرهنگ بومی و دینی لحاظ گردد تا نوعاً در میدان عمل نتایج عینی‌تر به بار آورد. چنین عملکردی می‌تواند ضمن اینکه مدل واقعی به پژوهش‌های کاربردی دهد نوعاً باعث برون رفت از وضع فرهنگی و اجتماعی نسبت به وضع موجود خواهد شد.

سادساً: گسترش کرسی‌های آزاد اندیشی، نقد و انتقادات نسبت به تمامی مسائل با توجه به گسترش اطلاعات جمعی باید در دستور کار قرار گیرد در قالب چنین برنامه‌هایی به عنوان محصول دموکراسی فرهنگی و سیاسی و حتی (منطبق با آموزه‌های جهانی شدن) چنین

مسئولین با شعارهای خود اتفاقاً با گفتمان ادعایی دینی، افراط در سرزنش جوانان براساس سلیقه شخصی بنام دین بدون در نظر گرفتن طبیعت آن و تفاوت‌ها و مقتضایات زمانی و مکانی معاصر و.... بسیاری متغیرهای دیگر در کنار روند جهانی‌سازی فرهنگی که تشریح شد باعث شده است دین‌گریزی تسریع گردد. همین تعارضات در نوع خود از منظر جامعه‌شناسی جنایی باعث تقابل با حاکمیت در نتیجه عدم درک متقابل می‌شود. ضعف در مدیریت فرهنگی و عدم حکمرانی صحیح در این حوزه و نداشتن برنامه‌های منسجم آینده‌نگر در این حوزه اگر یکی از عوامل اصلی تعریف نکنیم حداقل بدون تردید یکی از اصلی‌ترین عوامل نابهنجاری شکاف نسلی بوجود آمده است که در عصر حاضر به عنوان یک تهدید از آن یاد می‌شود. به نظر براساس یافته‌های تحقیقاتی نحوه آسیب‌شناسی و حکمرانی موضوع توسط حاکمیت در مدیریت این فرآیند اثرگذار است می‌تواند وجه تهدید یا فرصت بودن آنرا تعیین نماید. (به عقیده نگارنده همین مسئله مهم‌ترین شاخص تفاوت اثر حاضر با دیگر پیشینه موجود است). پس اگر مدیریت صحیح صورت نگیرد حتی فرصت‌های جهانی شدن نیز بالقوه می‌تواند به عنوان تهدید فرهنگی و اجتماعی در نهایت شکاف نسلی (به معنای سیاسی امنیتی و دید حاکمیتی) را تعمیق بخشد. پیشنهاد می‌گردد:

اولاً: اصلاح حکمرانی فرهنگی از دید حکمرانی امنیتی به حکمرانی فرهنگی با مدیران واقعی فرهنگی نه مدیران انتسابی فرهنگی به عنوان مدل کاربردی حکمرانی یکی از راهکارهای برون رفت از این امر است.

ثانیاً: آموزه‌های دینی باید با کار فرهنگی در عین جذابیت جوان‌پسند، به نسل فوق‌شناسانده شود. یعنی اینکه روش‌های عامه‌پسند و جوان‌پسند برای معرفی دین در دستور کار قرار گیرد به عنوان مثال شاید یک

موسیقی (میدان مطالعه: ایل خزل در شهر ایلام). فصلنامه جامعه شناسی فرهنگ و هنر، ۴(۱).

فروتن، یعقوب، صادقی، خدیجه (۱۴۰۰). تفاوت نسلی مرتبط با نگرش های جمعیت شناختی در ایران، فصلنامه جامعه شناسی کاربردی، ۳۲(۴).

پورطرق، آزیتا، رستگار، یاسر، معیدفر، سعید (۱۴۰۱). برساخت هویت فرهنگی بومی در بستر نسل ها؛ پژوهشی کیفی در میان سه نسل از شهروندان شهر بندرعباس. جامعه پژوهی فرهنگی، ۱۳(۲).

صالحی زاده، محمد اسماعیل، محمدی، روح اله (۱۳۹۴). آسیب شناسی تربیت دینی جوانان در مسائل عبادی از دیدگاه آیات و روایات. آموزه های تربیتی در قرآن و حدیث، ۱(۱).

علیپورزردکوهی، امیر و علمدارمقدم، سیدحسن، (۱۴۰۱). عوامل دین گریزی و گرایش جوانان به فرهنگ غرب، هفتمین همایش بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی و حقوق کودک در جهان اسلام، تهران، دسترسی: <https://civilica.com/doc/1674536> - فرهای محلی، علی (۱۳۹۰). بررسی تحلیلی پدیده جهانی شدن با تمرکز بر حوزه فرهنگ. مطالعات راهبردی سیاست گذاری عمومی، ۲(۵).

Pew Research Group (2004). A Global Generation Gap: Tuesday, February 24. Archive available online: <https://archive-yaleglobal.yale.edu/content/global-generation-gap>

James, Paul; Steger, Manfred B (2014). A Genealogy of globalization: The career of a concept, Globalizations. 11 (4): doi:10.1080/14747731.2014.951186. S2CID 18739651.

Albrow, Martin; King, Elizabeth (1990). Globalization. Knowledge and Society. London: Sage. ISBN 0-8039-8323-9. OCLC 22593547.

Frank, Andre Gunder. (1998). ReOrient: Global economy in the Asian age. Berkeley: University of California Press. ISBN 978-0-

گفتمانی می تواند باعث گردد جوانان در چنین فضایی هم عرض (نه گفتمان دستوری از بالا به پایین) به عنوان یک مدل دیگر مبنایی برون رفت از وضع موجود باشد که با گفتگوی منطقی خطرات پیش روی این فرآیند را در صورت تبیین صحیح بیشتر پذیرا باشند، تهدیدات را از خود دور کنند، این امر می تواند به عنوان یکی از راهکاری این مسئله باشد.

منابع

قاضی نژاد، مریم و توکل، محمد (۱۳۸۵). شکاف نسلی در رویکردهای کلان جامعه شناسی: بررسی و نقد رهیافت های نسل تاریخی و تضاد با تأکید بر نظرات مانهایم و بوردیو، نامه علوم اجتماعی. شماره ۲۷. شفرز، برنهارد (۱۳۸۸). مبانی جامعه شناسی جوانان، ترجمه کرامت الله راسخ، نشرنی. تهران.

ساروخانی، باقر، و صدیقی فرد، مجتبی (۱۳۸۸). شکاف نسلی در خانواده ایرانی؛ دیدگاه ها و بینش ها. پژوهش نامه علوم اجتماعی، ۳(۴).

زایرکعبه، رحیم (۱۳۹۷). شکاف نسلی: بررسی جامعه شناسی یک مسئله اجتماعی؛ مجله رشد و آموزش اجتماعی، دوره بیست و یکم، شماره یکم، پاییز. پناهی، محمدحسین (۱۳۸۰). فاصله نسلی، اختلافات خانوادگی و چگونگی برخورد با آن، فصلنامه علوم انسانی دانشگاه الزهراء، سال ۱۱۲. ش ۳۷ و ۳۸. دشتی، فرزانه، باقری نیا، حدیث (۱۳۹۹). بازخوانی مسئله امنیت فرهنگی در نظام سیاسی مردم سالاری دینی (با تأکید بر بینش، نگرش و کنش مقام رهبری). فصلنامه علمی پژوهش های انقلاب اسلامی، ۹(۳).

محسنی تبریزی، علیرضا، معیدفر، سعید، گلابی، فاطمه (۱۳۹۰). بررسی اعتماد اجتماعی با نگاهی نسلی به جامعه، فصلنامه جامعه شناسی کاربردی، ۲۲(۱).

امیدی، الهام، قاسمی، یارمحمد، سپیدنامه، بهروز (۱۴۰۱). تحلیل جامعه شناسی ذائقه نسلی مصرف

- Jim Harper. p. 276. ISBN 9781930865846.
- Erikson, Erik (Fall 1970). *Autobiographic Notes on the Identity Crisis*, *Daedalus*. 99 (The Making of Modern Science: Biographical Studies): 730–759. JSTOR 20023973. PMID 11609638.
- Furlong, Andy (2013). *Youth Studies: An Introduction*. USA: Routledge. ISBN 978-0-415-56476-2.
- Youth participation in political activities: The art of participation in Bhakkar, Punjab Pakistan, *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 30:6, <https://doi.org/10.1080/10911359.2020.1745112>
- Tyyskä, Vappu (2005). *Conceptualizing and Theorizing Youth: Global Perspectives, Contemporary Youth Research: Local Expressions and Global Connections*. London: Ashgate Books. ISBN 0-7546-4161-9.
- Daniela Negruta (2018). *From Tradition to Modernity How are the changes from tradition to modernity in some Global South cultures?* Available online: <https://criticaledges.com/2018/11/11/from-tradition-to-modernity>.
- Kwame Gyekye (1997). CHAPTER 8 *Tradition and Modernity*: Published: November. *Tradition and Modernity: Philosophical Reflections on the African Experience* <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195112252.003.0008>
- Traditional Modern And Postmodern Society (2022). Edubirdie, from <https://edubirdie.com/examples/traditional-modern-and-postmodern-society>.
- Bruce Stokes (2022). *INSIGHTS The Intergenerational Gap on Challenges for the Century*: Available <https://www.gmfus.org/news/intergenerational-gap-challenges-century>
- Fernandes, P, Madaan, A, Liu, E, Farinhas, A, Martins, P. H, Bertsch, A & Martins, A. F (2023). *Bridging the gap: A survey on integrating (human) feedback for natural language generation*. arXiv preprint arXiv:2305.00955 <https://doi.org/10.48550/arXiv.2307.02971>
- Van Ditmars, M. M (2023). *Political* 520-21474-3
- H, O'Rourke, Kevin; G, Williamson, Jeffrey (2002). *When did globalisation begin?*, *European Review of Economic History*. 6 (1): doi:10.1017/S1361491602000023. ISSN 1361-4916. S2CID 15767303
- Hopkins, Antony G, ed (2002). *Globalization in World History*. New York: Norton, ISBN 0-393-97942-3. OCLC 50028410.
- Bakari, Mohamed El-Kamel (2013). *Globalization and Sustainable Development: False Twins?* *New Global Studies*. 7 (3): doi: 10.1515/ngs-2013-021. ISSN 1940-0004. S2CID 154786395.
- Steger, Manfred; James, Paul (2019). *Globalization Matters: Engaging the Global in Unsettled Times*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Aditya, Sarthak (2006). *Transport, Geography, Tribalism*. London: Aditua Publications.
- Mirrlees, Tanner (2013). *Global Entertainment Media: Between Cultural Imperialism and Cultural Globalization* (1st ed). New York: Routledge. ISBN 9780415519823.
- Crane, D (2011). *Cultural globalization: 2001–10*. University of Pennsylvania. Available from: sociopedia.isa [6 November 2016].
- Sahay, Vijoy (2013). *Globalization, Urbanization and Migration: Anthropological Dimensions of Trends and Impacts*". *Oriental Anthropologists*. 13 (2). doi:10.1177/0972558X1301300208. S2CID 248723824
- Ghosh, Biswajit (2011). *Cultural changes in the era of globalisation*. *Journal of Developing Societies*. 27 (2): 153–175. doi:10.1177/0169796x1102700203. S2CID 145494090.
- Schultz D.; Schultz, S (2009). *Theories of Personality*. 9th Ed. New York: Wadsworth Cengage Learning.
- Cherry, Kendra (2022). *Eriksons Stages of Development: A Closer Look At Eight Psychosocial Stages, very well mind*.
- Harper, Jim (2006). *Identity Crisis: How Identification Is Overused and Misunderstood* (1st ed). Washington D.C:

Idowu, O. D (2023). GLOBALIZATION AND AFRICAN IDENTITY. <https://acjool.org/index.php/apponquarterly/article/view/3429>

یادداشت

^۴See: Pew Research Group(2004): A Global Generation Gap: Tuesday, February 24, Archive available online: <https://archive-yaleglobal.yale.edu/content/global-generation-gap>

^۵<https://www.verywellmind.com/what-is-an-identity-crisis-2795948>

^۶Identity Crisis

^۷Globalization Process

^۸به نظر نگارنده

^۹Normative Generation Gap

^{۱۰}Acculturation

^{۱۱}Globalization and Generation Gap

^{۱۲}Information and Communication Technologies

^{۱۳}نک به: زایرکعبه، رحیم (۱۳۹۷): شکاف نسلی: بررسی جامعه شناختی یک مسئله اجتماعی؛ مجله رشد و آموزش اجتماعی، دوره بیست و یکم، شماره یکم، پاییز.

^{۱۴}See: Traditional Modern And Postmodern Society. (2022). Edubirdie. Retrieved June 23, 2023, from <https://edubirdie.com/examples/traditional-modern-and-postmodern-society/>

^{۱۵}عقیده نگارنده

^{۱۶}See: Bruce Stokes(2022): INSIGHTS The Intergenerational Gap on Challenges for the Century: DECEMBER 22, Available online:

socialization, political gender gaps and the intergenerational transmission of left-right ideology. *European Journal of Political Research*, 62(1).

<https://www.gmfus.org/news/intergenerational-gap-challenges-century>

^{۱۷}عقیده نگارنده بر این امر استوار است

^{۱۸}رجوع شود به: حقیقی، احمد (۱۳۹۵) مصاحبه با موضوع:...

^{۱۹}دلیل پناه بردن جوانان به فضای مجازی، قابل دسترسی در:

– khabaronline.ir/x6Fjz

^{۲۰}عقیده نگارنده

^{۲۱}آیه ۱۳ سوره مبارکه کهف

^{۲۲}آیه ۱۰۲ سوره مبارکه صافات.

^{۲۳}آیه ۱۸ سوره لقمان

^{۲۴}آیه ۱۷ سوره مبارکه لقمان

^{۲۵}به منابع ارشادی ذیل رجوع گردد:

– Furlong, Andy (2013). *Youth Studies: An Introduction*. USA: Routledge. ISBN 978-0-415-56476-2.

– Youth participation in political activities: The art of participation in Bhakkar, Punjab Pakistan, *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 30:6, 760-777, <https://doi.org/10.1080/10911359.2020.1745112>

^{۲۶}The Abnormality of The Generation Gap

^{۲۷}Differences and Generation Gap

^{۲۸}Identity

^{۲۹}Cultural Identity